

UDEN FOR LANDS LOV OG RET

Et undervisningsmateriale
til brug i udkolingen, på
de gymnasiale uddannelser,
efterskoler og kirker.

PARK FREDERIKSSUND KOMMUNES
EGNSTEATER
teatret

Udarbejdet af dramaturg Anja Ohlsen for
Parkteatret -Frederikssund kommunes egnsteater

Layout og foto af Cæciliie Philipa Vibe Pedersen

Kære underviser

Dette er et undervisningsmateriale til forestillingen "Udenfor lands lov og ret" - en forestilling om dem og os. Materialet henvender sig til brug i udskoling, på de gymnasiale uddannelser, efterskoler og kirker.

Det er udviklet med blik for de aktuelle læreplaner og Fælles Mål, der gælder for henholdsvis gymnasiale uddannelser og grundskolen. Du kan som underviser frit vælge de øvelser, der passer til dit undervisningsfag og timer.

Materialet lægger primært op til brug i fagene dansk, historie og samfundsfag samt valgfag som drama. Forestillingen tager livtag med store spørgsmål om skyld, straf og dét at angre og kan derfor også bruges til kirkers arbejde med unge.

Før, under og efter kunstoplevelsen

På mange teatre og institutioner arbejder man med en før-, under- og efter strukturering (går også under betegnelsen sommerfuglemodellen) Denne opdeling er med til at kvalificere teateroplevelsen og gøre det nemmere at huske indtrykkene til efterfølgende refleksion i undervisningen. Men også at lade kunstoplevelsen få et længere liv efterfølgende, hvor man med de forskellige øvelser og opgaver - genbesøger indtrykkene og derigennem arbejder med forestillingens tematikker og udtryk.

Undervisningsmaterialet varierer, så nogle øvelser er "på gulv" og har en mere dramapædagogisk karakter, mens andre øvelser bygger på den mere klassiske klasseundervisningsform. Vi håber, at du med dette materiale vil lade dig inspirere i dit arbejde som underviser. Som teater arbejder og tænker vi i æstetisk læring og ved, at dét at arbejde på kropslige måder også styrker forståelser og klassetrivsel.

Som dramaturg er jeg optaget af at udvikle undervisningsmateriale til institutioner, skoler og gymnasier, der afspejler ikke bare forestillingens tematikker og budskab, men også de arbejdsprocesser, vi bruger i scenerummet under selve tilblivelsen af forestillinger.

Jeg tror på det givende i at bygge bro mellem det professionelle teaters kunstneriske virke og den læringsmæssige pædagogiske praksis – og dette på en både inspirerende, legende og æstetisk måde.

Dette forestillingsbaserede undervisningsmateriale til "Udenfor Lands lov og ret", er skabt i samarbejde med retorikstuderende Kezia Fuglø.

"TEATER ER MED TIL
AT LÆRE OS OM
LIVET, SKABE
FORSTÅELSER,
OG FÅ OS TIL
AT STILLE
NYE
SPØRGSMÅL"

Rigtig god fornøjelse
Hilsen fra dramaturg

Anja Ohlsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kære Underviser	s. 2
Indholdsfortegnelse	s. 3

FØR FORESTILLINGEN

Intro til forestillingen og Parkteatret	s. 4
Interview med dramatikeren	s. 5-6
Interview med instruktøren	s. 7
Opgaver som forberedelse til at skulle i teatret	s. 8

UNDER FORESTILLINGEN

De umiddelbare indtryk - Øvelse 2&2	s. 9
Forestillingens virkemidler - Et elev-noteark	s. 9

EFTER FORESTILLINGEN

Forestillingen lægger op til debat og refleksion	s. 11
Øvelse på gulv: Ja eller nej?	s. 11
Temaboks	s. 11

s. 12	Undersøg omstændighederne
	Øvelse om det danske samfund i 1842
	Diskussionspunkter om udsatte boligområder

s. 13	Øvelse om kriminalitetsteorier
s. 13	Øvelser om dengang og nu: Er du en snitch? “Jeg kommer til at slå dig lige i skallen”

s. 14 Improvisation - én af forestillingens arbejdsmetoder

s. 15 Brug improvisation i klasserummet

s. 16 **Improøvelser:**

1) Forfatter-impro

2) Morder-leg

s. 17 3) Impro med “hypotetiske” scenarier.

s. 18 4) Impro med manuskript

s. 19-20 SCENE 2 - ÆBLEROV

s. 21 **Forestillingsanalyse**

1) Resume

2) Analyse

3) Refleksion

s. 22 Dramatiker-opslagstavlen

Skriv som en dramatiker

s. 23 Inspiration til yderligere arbejde

s. 23 Ekstra ØVELSE: Iscenesættelse af en retssag

Link til Mock-trial

Om forestillingen

Teaterforestillingen **Udenfor lands lov og ret** bygger på en sand historie om Venslevrøverne, en by fyldt med kriminalitet, og til slut et rovmord på Hornsherred.

I denne forestilling vil vi forsøge at forstå, hvordan dette parallelsamfund opstod, og hvorfor ingen greb ind. Vi finder genklang i den ene Venslev-morders sidste ord: **"Vi troede vi kunne gøre, hvad vi ville"** og knytter fortid til nutid med historien om et samfund, som har sat sig helt udenfor landets gængse lov og ret. Hvilke spørgsmål stiller denne voldsomme forbrydelse fra 1842 os i dag?

HOLDET BAG

Dramatiker Simone Isabel Nørgaard
Instruktør Kasper Sejersen
Skuespillere Karen Nielsen, Kristian Høgh Jeppesen
& William Bach Jacobsen Halken
Dramaturg Anja Ohlsen
Scenograf Sebastian Just
Kostumier Anita Helene Nielsen
Fotograf Cæciliie Philipa Vibe Pedersen
Producent Parkteatret

Om PARKteatret

FREDERIKSSUND KOMMUNES
EGNSTEATER

Parkteatret er Danmarks nyeste egnsteater.

Vi åbnede den 1. januar 2021 i tæt samarbejde med kommunen og med stor opbakning fra lokalsamfundet. Som egnsteater giver vi Frederikssund Kommune et kulturelt løft og en særegen identitet ved at lave forestillinger, der stiller spørgsmål, skaber nysgerrighed og giver mod på livet.

Vi er et teater "tæt på dig". Vi er et professionelt producerende teater, som skaber vores egne forestillinger og sætter holdet derefter. Teatret deler hus med en biograf og er beliggende lige overfor Frederikssunds station.

Se mere om os på : <https://www.parkteatret.dk/teater>

INTERVIEW MED DRAMATIKEREN SIMONE ISABEL NØRGAARD

Interview af dramaturg Anja Ohlsen

Fotos af HEIN Photography

Der er meget historisk materiale og meget research bag forestillingen, men kan du sige lidt om, hvordan en scene tager form i dit arbejde?

Først researcher jeg og her læste jeg bogen ”Venslevrøverne” - i starten nærmede jeg mig det lidt på overfladen. Jeg dykker ikke helt ned fra start, men så dybere og dybere ned, for hver gang jeg arbejder med materialet, og så kommer der ret hurtigt nogle ting, hvor jeg ved, dét er en replik, dét er en scene. Det kan også bare være et ord som fx Træsko, og så ser jeg et par træsko stå på bordet i en forhørscene. Så på en måde føles det meget intuitivt. Og det kan godt føles som om, jeg ikke rigtig har gjort noget. Det er jo bare blomstret ud af den bog. Det er også derfor research er så vigtigt. Og samtidig ville andre jo have gjort det på en anden måde. Jeg bruger mine evner og dramatikerens greb/værktøjer til at gøre det til en scene.

Under workshop-dagene blev jeg nysgerrig på, hvordan alt vores research får form i dit arbejde. Kan du tage os tilbage til, hvordan en scene som f.eks. HUG blev til?

Det var også sådan en scene, som jeg næsten følte, skrev sig selv. Fordi den kommer ud af al den viden det historiske materiale giver os. Fx. at der var

mange mennesker på gaden den dag, at den ene råbte ud af vognen, at det først var den ene, som skulle henrettes, og så fik jeg det billede, at så måtte den anden have hørt det, mens han ventede på, at det skulle blev ham. Det er et ret uhyggeligt billede, og det passer godt ind i vores koncept med, at der er stemmer, som fortæller, og her bliver de hans indre tanker.

Og så giver jeg nogle sanselige detaljer for at gøre det billedskabende, så i stedet for at skrive ”de kørte gennem gaden”, så kunne jeg skrive: ”Det knaser i gruset”. Det skaber en nysgerrighed hos publikum. Jeg plejer at sige, at al dramatik er at dosere. Her spiller skuespillene mange roller. Det er en hel by, som bliver portrætteret af tre spillere. Hvor meget skal man holde publikum i hånden, så de forstår, hvad der sker?

Mange kender fortællingen om forfatteren, der sidder ensomt på kvistværrelset, og skriver eventyr og lange romaner, men en dramatiker er måske lidt mere ukendt land, så kan du prøve at beskrive, hvad der kendetegner dét at arbejde som dramatiker, eller hvordan din arbejdsdag kan se ud?

Det er meget tit, at vi får alle mulige forskellige slags skriveopgaver, og det er ikke altid vores egne ideer.

På den måde skal du jo researche og få dit hjerteblod ind i noget stof, du ikke selv har valgt. En arbejdsdag kan se meget forskellig ud. Det kan tit være til prøver på teatret, møder, modelafleveringer. Der er jo meget samarbejde med scenografen omkring rum, med instruktøren omkring prøver. Det allerbedste jeg ved, er jo sådan nogle workshops,

(FORTSAT FRA SIDSTE SIDE)

som dem vi havde til den her forestilling. Her skal man skulle turde vise sit materiale frem og prøve det af, selvom det er sårbart. Materialet skal testes. Mange spørger, om det er ensomt at være dramatik, men det er sjældent, at jeg bare har en lang periode, hvor jeg kun sidder derhjemme og skriver. Det er tit noget med at interagere med folk, se teater og læse en masse - rigtig meget at læse.

Hvad læser du så?

Selvfølgelig faglitteratur om emnet, som bogen "Venslevrøverne" eller andre bøger om perioden, politihistorie, så har jeg været på politimuseet, eller se film - fx har jeg set flere serier, hvor jeg vidste, der var gode forhørsscener. Jeg går også og lytter til musik fx. sådan noget noir for at være i stemningen.

Jeg laver også pinterest-boards med visuelle ting. På den måde får jeg en kæmpe bank af det, som er i universet. Det kan også være elementer, som måske ikke knytter direkte an, men bare minder mig om stemningen i den forestilling, vi er ved at lave. Jeg har altid et board for hvert projekt, jeg laver.

Hvilke overvejelser har du gjort dig ift. at skrive en forestilling til unge, som handler om rovmord?

Jeg har gjort mig tanker om, hvor ekspressiv jeg må være i beskrivelserne. Jeg er selv opvokset med at se gyserfilm, så den der idé om, at børn er uskyl-dige, tror jeg ikke rigtig på ... nejnej man har det brutale i sig. Men jeg tror, at uanset hvilket publikum, jeg skriver til, er der etiske overvejelser som "Gør vi det bare sensationelt?". Du kan nemt gøre noget spændende og effektivt, bare i sig selv, men det skal jo også gerne noget andet. Og samtidig er det også bare så svært, hvis man har for tydeligt et budskab, så er det også sådan lidt ... skriv et læserbrev i stedet for at skrive dramatik.

Hvor meget har du målgruppen unge med dig, når du fx skriver en scene om mordet?

Noget er, at der er ting, som kun bliver antydnet, men det tror jeg også, jeg ville have gjort, hvis det var en ren voksenforestilling. Det handler mere om skrivestil og smag ... en følelse af, at det er dén måde, historien skal fortælles på. Men hvis jeg tænker på yngre målgrupper handler det mere om forståelsen, holde lidt mere i hånden. Ved de fx godt, hvad et geværløb er? Men det er også en

overvejelse af hvor meget, man skal tænke på sit publikum, mens man skriver. Det kan blive sådan én, som sidder på skulderen, der gør, at man ikke kan skrive noget.

Måske endda endnu mere som dramatik, end en forfatter, som skriver romaner, fordi det der mere er dig og læseren, forestiller jeg mig. Når du skriver dramatik, der har du en instruktør, en scenograf, en dramaturg, en teaterleder, nogle skuespillere osv. Der er mange bindeled før publikum. Og samarbejdet og input fra workshop-dagene betyder meget. Fx hvis det havde været en almindelig kukkasse-scene (red. klassisk sceneopbygning hvor "den 4. væg" vender ud mod publikum) og ikke en cirkel, så tror jeg også, teksten ville være blevet anderledes. Rummet betyder meget for formen.

I dit manuskript er der meget få regibemærkninger, er det din skrivestil eller er det også noget, som er blevet sådan i netop dette manus og arbejde?

Jeg tror det er min skrivestil, men jeg vil altid sige, at "al psykologi skal ligge i replikken". Jeg synes, det er snyd fx at skrive "så får hun et sammenbrud" eller at forklare din tekst med "sagde hun på en vred og ubehagelig måde". Dét skal man vide ud fra replikken! Du skal plante billeder i folk hoveder. Fx som i en scenes startreplik: "Hvem var det der fandt ham?". Eller "Er det rigtigt, at det er kongen, som har sendt dig?" - så får du det hele fortalt i en replik.

INTERVIEW MED INSTRUKTØREN **KASPER SEJERSEN**

tillingen forhåbentligt kan stille nogle spørgsmål videre til publikum, som de kan undre sig over, og som måske kan blive et omdrejningspunkt for en samtale om vores egen tid. Som instruktør skal man skærpe en retning og undersøge og samtidig holde fast. Man skal blive udfordret i et prøveforløb og så må man overveje og tilpasse eller ændre den retning. Voldsomhederne der er i historien er med til at fortælle en historie, men historien er ikke makaber i sin kerne. Der handler det om mennesker, og om hvorfor og for hvad, de gør de ting, de gør. Ikke at der er noget galt med splat og "action-gys", hvis det er det, man vil, men det er ikke det, vi vil i dette tilfælde. Vi skal også lige have i tankerne, at det er sket i virkeligheden. Selvom det er mange år siden, så er det værd at have med i sine overvejelser.

Hvad kan en forestilling om et mord i 1842 sige unge i dag?

Forhåbentligt kan de spejle noget af sig selv i det, der sker. Det kan være sociale forhold eller venskaber, der trækker en i en dragende men dårlig retning.

Er der noget, der kendetegner din arbejdsform med netop denne forestilling?

Det ved jeg ikke. Jeg kan godt lide den udfordring, der ligger i teksten. Der er mange skiftende

fortællere og roller, som er sjove at lege med. Det er svært på nuværende tidspunkt at se, om der er noget kendetegnende eller karakteristisk for mig og mit eget arbejde. Spørg mig, når vi er færdige, så ved jeg det bedre. Tingene kommer nogle gange intuitivt, og man kredser ofte om de samme temaer, men lige nu er vi ikke så langt i det færdige produkt. Det vi har er teksten. Jeg kan godt lide, at teksten som fundament udgør grundlaget for forestillingen, som man bygger videre på.

Vi har startet med en ide om intimitet. Måske noget thriller og forhør. Tidligt kom der en form på opbygningen af det rumlige aspekt, hvor vi sidder hele vejen rundt.

Hvordan starter du et prøveforløb op, når du går i gang med en ny forestilling?

Jeg har en klar ide om, hvor vi skal hen, men jeg vil meget gerne dele processen med alle i arbejdsrummet for at finde den bedste løsning på iscenesættelse. Derfor vil jeg gerne holde det åbent og dele undersøgelsen med alle i rummet. Det kan være via improvisationer. Opgaver som spillere skal løse for sig selv. Ud fra tematikker eller overskrifter kan alles opfattelse af stykket, set fra deres synspunkt, være med til at skabe nuancer og bibringe sceniske billeder eller handlinger, der så kan ende i iscenesættelsen.

Interview af dramaturg Anja Ohlsen
Foto af Cæciliie Philipa Vibe Pedersen

Hvilke overvejelser gør du dig som instruktør i forhold til at sætte en så makaber historie på scenen?

Der er altid overvejelser om, hvorfor stykket skal sættes op. Hvad skal forestillingen sige os om samtiden? Hvor skal snittet lægges? Det hele er fuld af spørgsmål i sådan en proces, og vi skal i processen sammen med dramatikere, scenograf og skuespillere se på alle spørgsmål og i sidste ende forsøge at formidle det videre til publikum. Således at fores-

FØR

OPGAVER FORBEREDELSE AT GÅ I TEATRET

Læs artiklerne med dramatikerne og instruktøren og snak i klassen om teatrets forskellige arbejdsgrene

- Hvilke tanker skaber titlen om forestillingens handling og udtryk?
- Hvad tror I, at I kommer til at se?
- Undersøg hvilket teater, Parkteatret er.

Egnsteatret Parkteatret er også en biograf, og det er derfor en god idé at snakke om:

- Hvad forskellen er på at gå i biografen og i teatret?
- Hvilken betydning har det, at der er levende mennesker på scenen?
- Hvordan er man et godt (koncentreret) publikum i et teater?
- Hvad er forskellen på at være medlevende og forstyrrende?

HUSK

Helt overordnet er det en god idé at komme i god tid og få ro på, inden man lukkes ind i salen. Mobiltelefonerne skal være slukkede, og man går ikke ud undervejs eller taler med sidemakkeren.

UDENFOR Lands lov og ret

UNDER

Det er en tilsnigelse at sige "under" teateroplevelsen, for der skal naturligvis ikke noteres eller samtales undervejs.

Det er nemlig i UNDER-fasen, at I ser forestillingen. Øvelserne i denne fase er til umiddelbart efter, I har set forestillingen.

De kan enten laves på teatret, eller lige når man er kommet tilbage til klassen.

Øvelserne i denne fase skal hjælpe til at fastholde og aktivere nogle af indtrykkene i elevernes hukommelse, så det bliver let for dem at skulle arbejde videre med forestillingen.

De umiddelbare indtryk - Øvelse: Snak 2 & 2

Lad eleverne snakke sammen to og to lige efter forestillingen, og på den måde gribe de umiddelbare indtryk. De skal nu tale om:

- Hvad handlede forestillingen om?
- Forstår I titlen på en ny måde nu? Hvordan?
- Var der noget som overraskede jer? Hvilket?

Et tip: Eleverne kan eventuelt notere deres svar på deres telefoner, så de kan huske det, når I samler op i plenum.

ØVELSE

FORESTILLINGENS VIRKEMIDLER

ET ELEV-NOTEARK

For at huske mest muligt fra forestillingen skal eleverne med få stikord udfylde arket: De sceniske virkemidler.

Lad eleverne bruge elevarket til at genkende, notere og organisere indtryk og brugen af de sceniske virkemidler.

Tilbage i klassen kan I arbejde videre med de sceniske virkemidler, og du kan lade dine elever reflektere dybere over, hvordan de sceniske virkemidler er medfortællende i forestillingen.

Spørg f.eks. ind til:

- Hvordan lyset bliver brugt til at skabe rum og skift i tid
- Hvordan musikken taler til vores følelser
- Hvilken betydning det har, at scenografien er minimalistisk
- Hvilken virkning det har, at scenen er rund, så publikum omringer den

Du finder arket på næste side og det er lavet som et hand-out.

DE SCENISKE VIRKEMIDLER	
<small>(Dette ark er til brug som støtte til eleverne i forbindelse med forestillingen)</small>	
Lyd/musik	
Lys	
Scenografi / scene	
Text / replikker	
Kostumer	
Rekvizitter	
Karakterer / personer	
Tid, hvor er vi?	
Rum, hvor er vi?	

Model af scenografien

DE SCENISKE VIRKEMIDLER

Dine indtryk: Skriv stikord, kort efter at have set forestillingen

Navn _____

Lyd/musik	
Lys	
Scenografi /scene	
Tekst / replikker	
Kostumer	
Rekvisitter	
Karakterer /personer	
Tid, hvor er vi?	
Rum, Hvor er vi?	

UNDER FORESTILLINGEN - ELEVARK

EFTER

FORESTILLINGEN LÆGGER OP TIL DEBAT OG REFLEKSION

Denne fase starter i direkte forlængelse af den forrige og tager altså udgangspunkt i "her og nu"-oplevelsen af forestillingen. Eleverne skal begynde at reflektere over det, de gik ud med; de tanker og følelser forestillingen fremkaldte. Derefter kan I arbejde videre med at kvalificere og debattere indtrykkene, og bruge dem til at skabe forståelse for nutidige og fortidige samfundsstrukturer.

Snak f.eks. om:

- Hvad har eleverne taget med sig?
- Hvad gjorde indtryk på dem?
- Hvad overraskede dem?
- Hvad undrede dem?
- Hvad rørte dem?
- Hvilke temaer/problematikker arbejder forestillingen med?
- Hvordan udviklede et æblerov sig til et rovmord?

TEMAER

Etik, mord, "ledighed er roden til alt ondt", social arv, skyld, fællesskab (gode og dårlige), miljøer (gode og dårlige) medløber, gruppepres, grådighed, at angre, at hige efter andres anerkendelse, anbringelse, vold i hjemmet, isolation, nød, forældres ubetingede kærlighed, socialisering, kirkens betydning for et samfund, hvor kommer vores regler fra? social konstruktivisme?, dengang versus i dag, ansvar, loven og ordensmagts betydning, ret og uret, status, grænser, opdragelse, tilgivelse, hykleri, udskamning, empati, øje for øje, "kriminalitet er en glidebane", skam, overtalelse, overbevisning, sladre, os og dem, ondskab (vs godhed), dødsstraf...

ØVELSE

Temaer - Øvelse på gulv: Ja eller nej?

Rummet inddeles i to zoner: En ja-zone og en nej-zone. Du (læreren) læser en række udsagn op, og så skal eleverne flytte sig hen i henholdsvis ja- eller nej-zonen for på den måde at tilkendegive deres mening om udsagnet.

Et udsagn kan fx være "forbrydelser skal altid straffes", "det er ene og alene din egen skyld og dit eget ansvar, hvis du bryder loven", "dødsstraf er forkert" eller "skal man kunne tilgive alt?". Ved kun at give de to svarmuligheder ja og nej tvinges eleverne til at tage stilling - også i dilemmaer, som måske ikke er så sort-hvide.

Du må meget gerne spørge ind til deres holdning: "hvorfor har du stillet dig der?" "Er der undtagelser?" og udvise nysgerrighed på deres placering.

Lav dine udsagn ud fra boksen med temaer herunder og/eller lad eleverne udarbejde og fremføre udsagn

UNDERSØG OMSTÆNDIGHEDERNE

Her kan I dykke ned i den historiske tid, tale om det samfund, der dannede rammerne for hændelsesforløbet og se på de samfundsstrukturer, som gjorde sig gældende dengang.

For eksempel var den danske strafferetspleje væsentligt anderledes i 1842, end den er i dag.

ØVELSE

Øvelse om det danske samfund i 1842

I mindre grupper kan eleverne undersøge, hvordan det danske samfund så ud i 1842.

Du kan evt. tildele grupperne specifikke research-områder. Fx: velfærd, strafferetspleje, styreform, økonomi, demografi, samfundets klasser, uddannelse, el. lign.

Øvelsen kan slutes af med, at hver gruppe holder et kort oplæg for klassen om deres research-område. I kan også diskutere, hvordan strukturerne har haft betydning for befolkningens liv og adfærd.

DISKUSSIONSPUNKTER OM UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Til slut kan I perspektivere til nutidens samfund og tale om, hvordan tingene har ændret sig. Dagens Danmark er et velfærdssamfund, og vi har eksempelvis ingen lovløse landsbyer i dag, men vi har udsatte boligområder, hvor der begås mere kriminalitet end i det omkringliggende samfund.

Eleverne kan diskutere i mindre grupper:

- Hvad gør et boligområde udsat?
- Hvordan opstår et udsat boligområde?
- Hvorfor begås der mere kriminalitet i nogle områder?
- Hvem har ansvaret?
- Hvordan løser man problemerne med kriminalitet i de udsatte boligområder?
- Hvad karakteriserer et parallelsamfund?
- Ville en lignende sag kunne udspille sig i vores samfund i dag?
- Hvorfor tror I, at er true crime blevet så populært?

ØVELSE

Øvelse om kriminalitetsteorier

Der findes forskellige teorier, der forklarer, hvorfor mennesker begår kriminalitet. Disse inddeles ofte i tre kategorier: Kontrol-, kultur- og motivationsteorier.

Eksempler på teorier om kriminalitet er SNAP-modellen, Robert Mertons, Edwin H. Sutherlands, Travis Hirschis, Michel Maffesolis, Albert Cohens.

Du kan inddele eleverne i grupper og tildele hver gruppe en teori/model, som de skal dykke ned i og undersøge.

Afslut øvelsen med, at grupperne holder et kort oplæg for klassen samt evt. en plenumdiskussion om, hvordan de forskellige teorier ligner og ikke ligner hinanden.

ØVELSE

Øvelser om dengang og nu

Er du en snitch?

Et af omdrejningspunkterne i forestillingen er, at ingen greb ind, og at tingene fik lov til at udvikle sig. "Vi troede vi kunne gøre, som vi ville", som en af drengene siger, inden han bliver henrettet for sin forbrydelse.

Lad eleverne reflektere over, hvad forestillingen også siger om vores tid gennem følgende spørgsmål i mindre grupper á fire:

1. Hvorfor vil man ikke være én, der sladre?
2. Hvad er det værste ved at være en snitch?
3. Har du prøvet at gå med en viden, som du ikke turde afsløre, men som var svær for dig at kende til?
4. Hvilken betydning kan det have at "gå til en voksen"? - positivt og negativt?

"Jeg kommer til at slå dig lige i skallen"

En martsnat i 2022 slår og sparker to 17 årige drenge en 52-årig familiefar til døde i Frederikssund. Deres tilråb og kommunikationen op til overfaldet er optaget på de 17-åriges egne mobiltelefoner og på et opkald fra offeret til alarmcentralen.

Få eleverne til at samtale om følgende spørgsmål enten i grupper eller i plenum:

1. Hvilke ligheder og forskelle ser I i de to drabssager, fra 1842 og 2022?
2. Hvilke spørgsmål rejser det hos jer, at høre om en sag om dødsvold i Frederikssund?
3. I 1842 ville de to 17-årige med stor sandsynlighed have fået dødsstraf. Diskuter hvilken straf, I synes ville være den "rigtige" i denne sag.
4. De to 17-årige fik 6 års fængsel for forbrydelsen. Hvad mener I om den straf?

IMPROVISATION - ÉN AF FORESTILLINGENS ARBEJDSMETODER

Intro til impro

Improvisation er at skabe noget uden at have bestemt resultatet på forhånd.

Improvisation er en metode, som bruges i den kunstneriske proces i vid udstrækning. Den bruges i musikken, dansen, og malerkunstens verden, og den er også en vigtig del af skuespillerfaget.

Som arbejdsmetode har improvisation mange kvaliteter, når man skal skabe en forestilling. Bl.a styrker det samarbejdet mellem skuespillerne på scenen. Metoden har en række greb og regler - den vigtigste regel er at sige JA!

Da improvisation bruges til idegenerering i den kreative proces, skal eleverne nu også arbejde med improvisation gennem en række øvelser.

Hvad gjorde vi?

I september 2022, lang tid før det egentlige prøveforløb (hvor man med manuskriptet i hånden går i gang med at øve selve forestillingen), mødtes produktionsholdet til "Udenfor Lands lov og ret" til et workshopforløb over tre dage.

Her blev skuespillerne sat til at improvisere ud fra nogle præmisser, og dramatikeren afprøvede nogle forskellige scene-udkast, som skuespillerne improviserede ud fra. På denne måde bliver der skabt materiale på gulvet, og dramatikeren går hjem med nye vinklinger og ideer til forestillingens endelige manuskript.

Gennem workshopkens improvisationer på gulv opnår skuespillere, instruktør, dramtiker, dramaturg og scenograf en fælles forståelse af materialet, og ofte opstår der også tolkninger og nye sider af en karakter og af historien, som man ikke ville være nået til gennem "ordets vej".

Brug improvisation i klasserummet

Det kan være rigtig godt for en klasse at skulle arbejde med teatermanden Keith Johnstones improvisationsteknikker accept: (af egen idé og den andens bud) og blokering (at man hindrer handlingen i at udvikle sig) og originalitet (at man ønsker at fremstå genial)

“At stræbe efter at være original fjerner os langt fra vort eget selv, og gør vores arbejde middelmådigt” siger Keith Johnstone, og begrundet: “Mange elever blokerer deres fantasi, fordi de er bange for at være uoriginale” (s. 95 + 97 i Improvisation og Teater)

Når først elever slipper dét at ville præstere og være sjove, opstår et nyt slags læringsrum med fokus på samarbejde og lydhørhed, hvor man sammen udforsker, hvor svært og sjovt improvisation er!

Improvisation bruges i dag også uden for den kunstneriske verden - i erhvervslivet, til teambuilding og i udviklingen af nye virksomhedsidéer og formater mm.

Som sagt rummer metoden improvisation en række greb og “gevinster” som også kan være yderst brugbare i undervisningssituationen. Det kan også være en måde at skabe koncentration i rummet, eller det kan fungere som en icebreaker i opstarten af en lektion eller i anden sammenhæng.

For mere viden - se afsnittet Inspiration til yderligere arbejde s. 23

IMPROVISATIONSØVELSER

ØVELSE

1) Forfatter-impro

En elev sidder og lader som, han eller hun "skriver" handlingen frem som en forfatter, og siger fx. "Der var engang en gammel mand, som..."

En anden elev hopper op og er/gør det.

Forfatteren kan indskrive folk i historien men også sende folk ud af improvisationen igen, og på den måde styre scenen.

Dette gælder også gennem replikbrug fx. "Pludselig sagde manden...", og så må spilleren finde på en replik.

Hvis det er svært at finde på handling, kan man også sætte to elever til at agere forfattere, på hver sin side af scenen, og lade dem hjælpes ad med at skabe fortællingen og spillet.

ØVELSE

2) Morderleg

Først skal du få dine elever til at skabe sig en karakter. Giv eleverne fem minutter til at skabe sig en karakter vha. fx. kostume, gangart, stemme, udtryk og/eller måske en enkelt rekvisit, som de finder i rummet.

Eleverne præsenterer nu deres karakterer: fx "Jeg er byens bager". Så giver du dem en lokation - fx en byfest. Til sidst vælger du en morder blandt byens borgere. Ingen andre end du og morderen ved, hvem morderen er.

Nu begynder byfesten, og eleverne skal spille deres karakterer. Det handler for morderen om at dræbe byens borgere uden at blive afsløret. Morderen dræber ved at få øjenkontakt med en person og blinke til vedkommende. Den dræbte venter fem sekunder med at falde død om på gulvet. Når man er død, skal man tie og ligge stille. Har man mistanke til, hvem morderen er, råber man: "Jeg anklager". Morderen kan dræbe videre, indtil en anden råber: "Jeg støtter". Så stopper spillet, og støtteren angiver sin mistænkte først. Anklageren må kun sige ja eller nej, og altså ikke afsløre, hvis vedkommende mistænkte en anden. Hvis anklager og støtter ikke er enige, frafalder anklagen og spillet fortsætter. Er de enige, og er den anklagede morderen, slutter spillet. Er de enige, men er vedkommende ikke morderen, dør både anklager og støtter, og spillet fortsætter.

Spillet slutter, når morderen er afsløret, eller når morderen har vundet ved, at alle på nær én (og morderen) er døde.

ØVELSE

3) Improvisation med "hypotetiske" scenarier.

Du skal nu lade eleverne improvisere nogle små korte scener frem som også kunne have været en del af stykket. At improvisere er at gøre noget uden at aftale det på forhånd, så sæt improvisationer i gang, uden at eleverne snakker sammen først og se, hvad der sker!

Vi har skrevet nogle ideer til scenarier:

- Spil (improviser) en lille scene, hvor moderen og faderen taler sammen, efter de har erfaret, at deres søn er mistænkt (fx. de mødes i køkkenet og taler med stille stemmer). Sig "ja tak", når du synes, at scenen er slut, eller bed dem om at finde på en hurtig afslutning.
- Byens borgere taler om mordet (De er ved købmanden. Start med to og lad flere komme til - måske med nyt sladder)
- Drengene får ideen (måske efter den ene lige har fået tæsk af sin far?)
- Drengene taler sammen efter mordet, men inden de er mistænkte (fx. mødes de et hemmeligt sted i regnvejrr)

Lad eleverne finde på andre mulige scener: Hvad kunne også have været en scene i "Udenfor Lands lov og ret"? Dette giver et blik på, at teater er valg (og fravalg) af en række forskellige fortællende scener.

ØVELSE

4) Improvisation med manuskript

Forestillingens scene 2 hedder "Æblerov" og under workshop-dagene, legede instruktøren Kasper og dramatikeren Simone med scenens dynamik og magtbalance. Scenen blev prøvet med både to og tre skuespillere.

Lad eleverne spille Æblerovs-scenen ad forskellige omgange, hvor de skifter mellem at være to og tre skuespillere. Vær nysgerrige på, hvordan scenen ændrer sig i udtryk og budskab.

- Prøv at lade tre elever spille scenen (bare med manus i hånden, så de kan se deres replikker.)
- Den samme scene igen, men hvor der kun er to på scenen. Lad ven 1 sige alle ven 3's replikker, og undersøg nu forskellen på pres og gruppepres.

Lad scenen starte med forskellige entréer; løbet derhen, listet derhen, skændes derhen, flirtet derhen ol.

SCENE 2: ÆBLEROV

(Tre store børn foran en have.)

VEN 1

Vi holder vagt her, og du løber derind.

VEN 2

Hvorfor er det mig, der skal gøre det?

VEN 3

Du er mindst.

VEN 2

Hvad hvis han er hjemme?

VEN 1

Så må du jo være stille.

VEN 3

Han spiser dem ikke engang. Træet står bare der og næsten tigger os om at hapse et par.

VEN 1

Hvis vi ikke gør det, dumper de bare ned og rådner i græsset.

VEN 3

Så er det kun hvepsene, der får dem.

VEN 2

Jeg har altid syntes, der var et eller andet over ham. Noget ... foruroligende.

VEN 1

Så må du jo sørge, for han ikke opdager dig.

VEN 2

Hvorfor er det mig, der skal gøre det?

VEN 3

Tør du ikke?

VEN 1

Du har gået og sukket efter de æbler hele sommeren.

VEN 3

Se, hvor søde og saftige de ser ud. Var du ikke sulten?

VEN 1

Forestil dig, hvordan dine tænder gennemborer skrællen ...

VEN 3

Saften, der begynder at løbe nedover din hage ...

VEN 1

Det var din egen ide.

VEN 2

Jeg troede, vi skulle gøre det sammen.

VEN 1

Vi kan jo ikke vide, om du stikker af, hvis det er dig, der holder vagt.

VEN 3

Om du pludselig fortryder, løber hjem til din mor og sladrer.

VEN 1

Men hvis du gør det her. Så ved vi, at vi kan stole på dig.

VEN 2

Jeg er overhovedet ikke sulten mere.

VEN 1

Du løber derind. Og vi holder vagt.

VEN 2

Hvad hvis grenen knækker? Hvad hvis jeg falder ned?

VEN 1

Så pas på, du ikke brækker nakken.

VEN 3

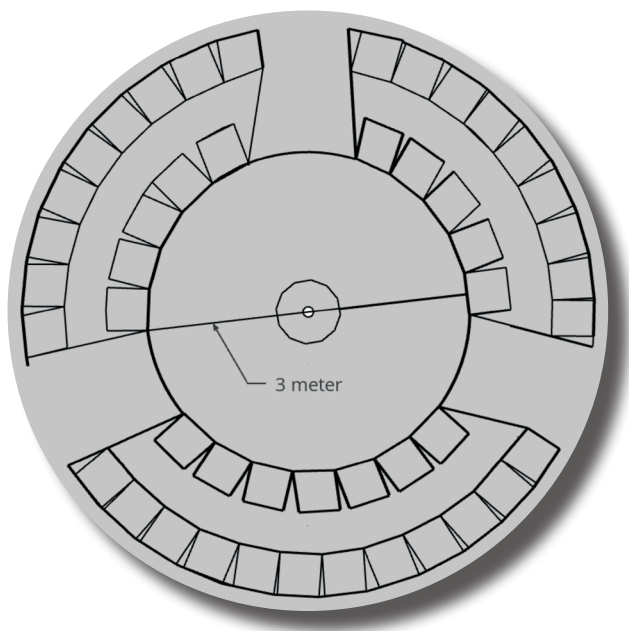
Vi fløjter, hvis der kommer nogen.

(Scene slut)

FORESTILLINGSANALYSE

I denne opgave skal eleverne lave en forestillingsanalyse i tre afsnit, hvor de arbejder med forestillingen på tre forskellige niveauer:

Beskrivende, fortolkende og reflekterende.

Model af scenen. Tegning af Sebastian Just.

RESUME

Skriv et kort resume af forestillingen med fokus på at beskrive karaktererne, miljøet og tiden. Hvad så og hørte du?

ANALYSE

Gå et lag dybere, hvor du fortolker det du så i forestillingen ud fra følgende spørgsmål:

- Hvordan oplevede du forestillingens dramaturgi. Tag særligt fat i fortællelag, spring i tid, spring mellem forhør/action/forhistorie, hvornår gives hvilken info og hvorfor tror du, at det er sådan?
- Scenografi: Scene- og publikums-opbygningen adskiller sig fra den almindelige. Hvad synes du, det betyder for forestillingen?
- Beskriv skuespillet: spillestil, samspil, skuespillerne spiller forskellige roller - hvad betyder det for forståelsen og for publikumskontrakten?

REFLEKTION

Hvilke tanker eller følelser sætter forestillingen i gang? Giver den associationer til andet, og får den dig til at stille nye spørgsmål? Reflektér over følgende spørgsmål:

- Hvad er forestillingens overordnede tematikker og problemstillinger?
- Hvad er forestillingens budskab?
- Hvorfor tror du, at teatret vælger at sætte forestillingen op?
- Hvilken rolle indtager teatret i samfundet ved at producere denne forestilling?
- Stil selv et spørgsmål, som forestillingen har rejst hos dig.

DRAMATIKER-OPSLAGSTAVLEN

- SKRIV SOM EN DRAMATIKER

1.

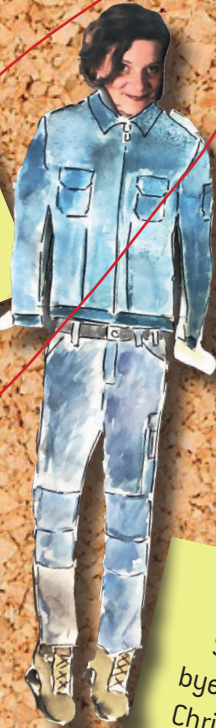
Dramatisk tekst - skriv en valgfri ny scene. Gør brug af replikker og tænk i at skrive billedskabende. Lad dig inspirere af dramatiser Simones metoder og arbejdsprincipper. Fx: "al psykologien skal ligge i teksten".

3.

I scene 19 "Hug", siger Christian "Så taler præsten".
Skriv dén tale (som afholdes lige før henrettelsen).

8.

Gå to sammen og lav en podcast, hvor den ene interviewer en venslevrøver, moderen, eller Christians kæreste om sagen.

2.

Skriv en monolog til én af venslevrøverne - hvad vil han sige?

4.

Skriv en scene hvor byens præst kommer til Christian og mor Maren, fordi han er bekymret for Christians måde at leve sit liv på.

7.

Skriv en novelle, hvor en jeg-fortæller gengiver/beskriver forestillingens handlingsforløb fra dennes synsvinkel.

Du kan enten skrive som Maren, en nabo, en af venslevrøverne, politimesteren, moderen eller?

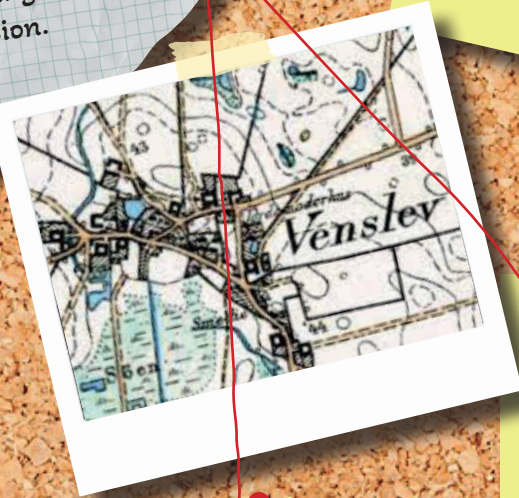

6.

Skriv moderens dagbog fra dagen før mordet, dagen hvor mordet fandt sted og dagen efter mordet.

5.

Skriv et appellerende brev til dommeren som enten Carl eller Christian, hvor du forklarer, hvorfor du skal benådes.

VENSLEVRØVERNE

180 FORBRYDELSE, 43 DØMTE, 3 MORD, 2 HENRETTELSE, 1 LANDSBY

De blev myrdede
Natten mellem 16 og 17 januar
1842

Søren Møgelvang Nielsen

INSPIRATION TIL YDERLIGERE FORDYBELSE

Litteratur:

Søren Møgelvang Nielsen: "Venslevrøverne", Forlag Møgelvang Bøger 1. udgave, 1. oplag (2020)

Keith Johnstone: "Improvisation - og teater", Hans Reitzels Forlag, 1987, 2. oplag.

Om Frederikssund-sagen:

<https://www.tv2kosmopol.dk/frederikssund/familiefar-gik-hjem-fra-fodbold-teenagere-tiltalt-for-at-slaa-og-sparke-ham-til-doede>

<https://www.berlingske.dk/samfund/teenagere-faengslet-for-doede-ligt-overfald-i-frederikssund>

<https://www.bt.dk/krimi/draebt-af-teenagere-med-politiet-i-roer-et-hvad-har-jeg-gjort-her>

Noget om Podcast, etik og true crime:

<https://ordoglyd.dk/>

https://www.kommunikationsforum.dk/log/multimedia/Speciale_r/Speciale_Serial.pdf

<https://www.tv2kosmopol.dk/frederikssund/to-teenagere-idoet-mt-seks-aars-faengsel-for-doenstsvold-mod-familiefar> <https://jyllands-posten.dk/indland/ECE14699517/teenagere-tiltalt-for-at-banke-52aarig-mand-til-doede/>

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-og-tro/ekskone-til-drabsdoemt-praest-vores-vaerste-maeridt-bliver-til-aftenunderholdning-med>

Om Grundloven:

Danmarks Riges Grundlov, Folketinget 1. udgave, 1. oplag

https://www.ft.dk/-/media/sites/ft/pdf/publikationer/grundloven/g_rundloven_samlet_2018_dk_web.ashx

Grundloven med forklaringer, Folketinget, 14. udgave, 1. oplag.

https://www.ft.dk/-/media/sites/ft/pdf/publikationer/grundloven/min-grundlov_web.ashx

Ekstra øvelse: Iscenesættelse af en retssag

[Hent Mock-trial PDF](#)

Vi har udarbejdet denne øvelse med stor inspiration fra:

<https://folkeskole.kenddinret.dk/til-laereren/tema-3/>